

Андрій Богданович Гриняк

*Національна академія правових наук України
Харків, Україна*

ВІДДІЛЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ НАУК НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

Andriy B. Hryniak

*National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

DEPARTMENT OF CIVIL AND LEGAL SCIENCES NATIONAL ACADEMY OF LEGAL SCIENCES OF UKRAINE

Утворення на початку 90-х років минулого століття в структурі Академії правових наук України (нині – Національна академія правових наук України) відділення цивільно-правових наук (надалі – Відділення) як науково-організаційного підрозділу було однією із нагальних потреб того часу. Перед ученими-цивілістами постало непросте завдання – реформування цивільного, сімейного, цивільного процесуального тощо законодавства України. У той час не лише вчені-цивілісти, а й суспільство в цілому були незадоволені темпами і рівнем проведення правових реформ, якістю підготовки нормативно-правових актів, відсутністю доктринальних напрацювань у приватноправовій сфері. Саме тоді й розпочалася робота над підготовкою нових Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Закону України «Про міжнародне приватне право» тощо. Робота членів Відділення спрямовувалася на консолідацію зусиль цивілістів України з метою розробки цих кодифікованих актів, актів трудового законодавства України та практики їх застосування.

У перші роки після утворення Відділення до його складу входило 11 осіб: 4 дійсних членів (академіків): В. К. Мамутов, О. А. Підпригора, І. Г. Побірченко, М. Й. Штефан та 7 членів-кореспондентів: Ч. Н. Азімов, П. І. Жигалкін, Г. Л. Знаменський, В. В. Комаров, В. В. Луць, М. М. Сибільов, Ю. С. Червоний.

Очільниками (академіками-секретарями) Відділення з моменту його утворення були доктори юридичних наук, професори, дійсні члени (академіки) НАПрН України О. А. Підпригора, Н. С. Кузнецова, О. В. Кохановська. Донедавна обов'язки академіка-секретаря виконував доктор юридичних наук, професор, дійсний член (академік) НАПрН України М. І. Іншин.

Сьогодні рішенням загальних зборів Відділення академіком-секретарем обрано доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН Украї-

ни А. Б. Гриняка, заступником академіка-секретаря – доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН України, заслуженого юриста України А. С. Довгерта, ученим секретарем – доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента НАПрН України, заслуженого діяча науки і техніки України Г. І. Чанишеву.

Слід констатувати, що в наступні після утворення роки склад Відділення постійно поповнюється новими членами. Сьогодні Відділення складається з 9 дійсних членів (академіків): М. І. Іншин (м. Київ), В. В. Комаров (м. Харків), О. В. Кохановська (м. Київ), О. Д. Крупчан (м. Київ), Н. С. Кузнецова (м. Київ), Р. А. Майданик (м. Київ), О. П. Орлюк (м. Київ), С. М. Прилипко (м. Київ), Р. О. Стефанчук (м. Київ) та 17 членів-кореспондентів НАПрН України: Т. В. Боднар (м. Київ), В. І. Борисова (м. Харків), М. К. Галянтич (м. Київ), А. Б. Гриняк (м. Київ), К. В. Гусаров (м. Харків), О. В. Дзера (м. Київ), А. С. Довгерт (м. Київ), О. О. Кот (м. Київ), М. М. Сібільов (м. Харків), І. В. Спасибо-Фатеєва (м. Харків), С. О. Погрібний (м. Київ), Є. О. Харитонов (м. Одеса), О. І. Харитонова (м. Одеса), Н. М. Хуторян (м. Київ), Г. І. Чанишева (м. Одеса), В. Л. Яроцький (м. Харків), О. М. Ярошенко (м. Харків).

За роки функціонування Відділення пішли з життя відомі вчені-цивілісти, дійсні члени (академіки): В. В. Луць (м. Київ), О. А. Підопригора (м. Київ), Д. М. Притика (м. Київ), Я. М. Шевченко (м. Київ), М. Й. Штефан (м. Київ) та члени-кореспонденти: Ч. Н. Азімов (м. Харків), П. І. Жигалкін (м. Харків), І. В. Жилінкова (м. Харків), В. І. Тертишников (м. Харків), Ю. С. Червоний (м. Одеса).

Сьогодні роботу Відділення спрямовано на консолідацію зусиль учених з метою подальшого розвитку й поглиблення методології приватного права, вдосконалення цивільного, цивільного-процесуального, сімейного, житлового, трудового тощо законодавства України, практики його застосування. Члени Відділення активно працюють над оновленням приватноправового законодавства України, є авторами Концепції оновлення Цивільного кодексу України, членами робочих груп з підготовки нових Цивільного, Трудового кодексів України, спеціального законодавства в цій сфері. Роль та значення Відділення, членами якого є провідні вчені нашої країни, відображається у визначенні подальшої стратегії розвитку сучасного приватноправового законодавства в напрямі євроінтеграції, його реформування й підвищення ефективності шляхом відповідності стандартам Європейського Союзу, правового захисту державного суверенітету й територіальної цілісності, відновленню України в післявоєнний період.

Досягнення вищеозначених завдань вимагає постійної комунікації з органами державної влади. Реалізації цієї вимоги сприяє те, що до складу Відділення входять провідні державні та громадські діячі України, зокрема дійсний член (академік) НАПрН України Р. О. Стефанчук є Головою Верховної Ради України, дійсний член (академік) НАПрН України Н. С. Кузнецова є заступником голови Науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради України, дійсний член

(академік) НАПрН України О. П. Орлюк є керівником Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», член-кореспондент НАПрН України С. О. Погрібний є суддею Верховного Суду.

Практично всі члени Відділення долучені до державотворчих процесів шляхом участі у різноманітних робочих групах, науково-консультативних радах, експертних радах тощо. Зокрема, членів Відділення (дійсні члени (академіки): Н. С. Кузнецова (заступник голови), Р. А. Майданик, члени-кореспонденти: А. С. Довгерт, О. О. Кот) постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2019 № 650 включено до складу робочої групи щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України.

Члени Відділення (дійсний член (академік) Н. С. Кузнецова, члени-кореспонденти: А. Б. Гриняк, О. О. Кот) входять до складу робочих груп Національної ради з відновлення України від наслідків війни.

Члени Відділення (дійсні члени (академіки): Н. С. Кузнецова (заступник голови), М. І. Іншин, О. В. Кохановська, В. В. Комаров, Р. А. Майданик, члени-кореспонденти: В. І. Борисова, А. Б. Гриняк, К. В. Гусаров, А. С. Довгерт, О. О. Кот, І. В. Спасибо-Фатєєва, Є. О. Харитонов, Г. І. Чанишева, В. Л. Яроцький, О. М. Ярошенко) входять до складу Науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради України.

Члени Відділення (дійсний член (академік) В. В. Комаров, члени-кореспонденти: М. К. Галянтч, А. Б. Гриняк, А. С. Довгерт, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцький) входять до складу Науково-консультативної ради Конституційного Суду України.

Члени Відділення (дійсні члени (академіки): Н. С. Кузнецова, В. В. Комаров, члени-кореспонденти: М. К. Галянтч, А. Б. Гриняк, К. В. Гусаров, О. В. Дзера, А. С. Довгерт, О. О. Кот, І. В. Спасибо-Фатєєва, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, Г. І. Чанишева, В. Л. Яроцький) входять до складу Науково-консультативної ради при Верховному Суді.

У Відділенні сформовано 5 координаційних бюро: з проблем цивільного права (голова – член-кореспондент НАПрН України А. Б. Гриняк), з проблем цивільного процесу (голова – член-кореспондент НАПрН України К. В. Гусаров), з проблем сімейного права (голова – член-кореспондент НАПрН України В. І. Борисова), з проблем трудового права (голова – дійсний член (академік) НАПрН України С. М. Прилипко), з проблем міжнародного приватного права (голова – член-кореспондент НАПрН України А. С. Довгерт). До складу зазначених координаційних бюро входять усі члени Відділення, а також відомі вчені, які мають значні досягнення в галузі цивільного права, цивільного процесуального права, сімейного права, міжнародного приватного права, трудового права.

Відділення координує діяльність Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності НАПрН України та Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України.

Робота Відділення й координаційних бюро проводиться на плановій основі. У планах визначені найбільш актуальні проблеми, які підлягають розробці й координації у сфері цивільного, сімейного, трудового, міжнародного приватного права та цивільного процесу. Науковими здобутками Відділення є десятки особистих і колективних монографій та коментарів законодавства із приватноправових проблем. Лише за останні роки членами Відділення опубліковано ряд праць, присвячених оновленню приватноправового законодавства України та його адаптації до законодавства Європейського Союзу, зокрема: Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу» (2017), «Поняття, предмет і джерела колективного трудового права» (2017), «Оновлення договірної регулювання приватноправових відносин в Україні: монографія» (2020); «Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку» (2021); «Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу»: монографія (2021); Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар (2021); «Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу: монографія» (2022); «Правова система України в умовах воєнного стану: збірник наукових праць» (2022) тощо. Члени Відділення долучені до підготовки колективної монографії, присвяченої 30-річчю Національної академії правових наук України «Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану».

Важливий напрям роботи Відділення пов'язаний із підготовкою та виданням у рамках масштабного проекту Національної академії правових наук України «Велика українська юридична енциклопедія» 4-х томів енциклопедії, зокрема: Т. 11: «Трудове право» (2018), Т. 12: «Сімейне право» (2021); Т. 13: «Міжнародне приватне право» (2021), Т. 9: «Цивільне право» (2023).

Відділення виступає організатором значної кількості міжнародних і всеукраїнських наукових, науково-практичних конференцій, круглих столів. Серед таких заходів слід відзначити щорічні читання пам'яті професорів Ч. Н. Азімова, В. П. Маслова, Г. К. Матвєєва, О. А. Підопригори, О. А. Пушкіна. Особливо слід відзначити організовані та проведені Відділенням щорічні Міжнародні цивілістичні форуми. На окрему увагу заслуговують круглі столи та експертні обговорення проблем оновлення цивільного законодавства, організовані та проведені спільно з Касаційним цивільним судом у складі Верховного Суду, Німецьким Фондом міжнародного правового співробітництва (IRZ) у межах спільного проекту «Реформування Цивільного кодексу України». З цього приводу варто наголосити, що членами Відділення та координаційних бюро разом з провідними вченими-цивілістами України підготовлено та передано робочій групі щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України проект оновленої редакції Книги першої Цивільного кодексу України.

Окремим напрямом діяльності Відділення є робота у сфері підготовки наукових кадрів. Традиційним для Відділення є обговорення наукових доповідей за резуль-

татами виконаних докторських досліджень. Зазначені обговорення результатів досліджень здобувачів наукового ступеню доктора юридичних наук відбуваються шляхом проведення розширених засідань Відділення із запрошенням членів координаційних бюро, науковців профільних інститутів НАПрН України, широкого кола науково-педагогічних працівників і практиків. Метою проведення таких обговорень є забезпечення підвищення якості кваліфікаційних наукових досліджень шляхом публічного обговорення їх результатів членами Відділення та координаційних бюро, а також інформування вітчизняних учених-цивілістів про наукові здобутки, які виносяться на захист. З цією метою Відділенням підписано Меморандуми про проведення слухань за матеріалами дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук з відповідними спеціалізованими вченими радами.

Результати роботи Відділення не лише вказують на здобутки, а й окреслюють перспективи подальшої наукової діяльності. Кардинальні трансформаційні процеси, викликані реакцією на анексію росією Автономної Республіки Крим, збройною інтервенцією в Донецьку та Луганську області у 2014 році, пришвидшили консолідацію українського суспільства, пошук нових можливостей для розвитку економіки, вдосконалення національного законодавства. Серйозним поштовхом до активізації цього непростого в сучасних умовах повномасштабного вторгнення росії на територію нашої країни завдання стало отримання Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу та активізації роботи з прискорення належного виконання взятих на себе зобов'язань у відповідності до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Кінцевою ж метою європейської інтеграції є набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі та Північноатлантичному альянсі. Відповідно й одним із основних напрямів євроінтеграційної правової політики України є впровадження європейських правових стандартів у нормотворчу і правозастосовну практику.

Наукові пошуки членів Відділення та відповідних координаційних бюро спрямовані на визначення особливостей взаємодії правової держави, громадянського суспільства та особи в період дії воєнного стану в Україні, специфіки правового регулювання цивільних, сімейних, трудових, житлових відносин в умовах воєнної агресії з боку росії. Переконані, що ініціатива членів Відділення, а також обраний напрям наукових дискусій дадуть можливість урегулювати проблемні аспекти правового регулювання приватноправових відносин в умовах воєнного стану, гармонізувати законодавство України зі стандартами Європейського Союзу та сприятиме якісному вдосконаленню правової системи України.

Андрій Богданович Гриняк

Доктор юридичних наук, професор

Академік-секретар відділення цивільно-правових наук

Член-кореспондент НАПрН України

Національна академія правових наук України
61024, вул. Пушкінська, 70, Харків, Україна

Andriy B. Hryniak

Doctor of Law, Professor

Academician-secretary of the Department of Civil and Legal Sciences

Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

National Academy of Legal Sciences of Ukraine

61024, 70 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Гриняк А. Б. Відділення цивільно-правових наук Національної академії правових наук України. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 53–58.

Suggested Citation: Hryniak, A. B. (2023). Department of Civil and Legal Sciences National Academy of Legal Sciences of Ukraine. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 30(3), 53–58.

Стаття надійшла / Submitted: 04/07/2023

Доопрацьовано / Revised: 04/08/2023

Схвалено до друку / Accepted: 27/09/2023